

«Я», спонукає до професійного зростання, що в цілісній єдності визначає якість навчально-виховного процесу.

Список використаної літератури

1. *Гергуль С.М.* Самоосвіта вчителя як основа педагогіки добра В.О. Сухомлинського / С.М. Гергуль // Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського. Сер.: Педагогічні науки: збірник наукових праць / Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського. – Миколаїв, 2014. – Вип. 1 (47). – С. 53-58.
2. *Голозубова О.* Самоосвіта педагога як умова особистісного та професійного саморозвитку / О. Голозубова // Наукові записки кафедри педагогіки Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. – 2018. – № 42. – С. 66-73.
3. *Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України, гол. ред. В.Г. Кремень.* – Київ: «Юрінком Інтер». – 2008. – 1040 с.
4. *Стельмах С.С.* Професійний саморозвиток викладача вищої школи як чинник підвищення якості освіти / С.С. Стельмах // Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету. – 2012. – № 8. – С. 76-82.
5. *Курлянд З.Н.* Місія вчителя в сучасному світі: мультиплікативний аспект / З.Н. Курлянд // Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 16: Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики. – 2012. – Вип. 18. – С. 15-20.

Максим Кравченко

ЦИФРОВА КОМПЕТЕНТНІСТЬ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ЯК СКЛАДОВА ЯКОСТІ СУЧАСНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

Сучасний етап розвитку цивілізованого суспільства характеризується процесом модернізації, трансформації, інформатизації та глобалізації у всіх сферах його життя. Конкурс на ринку праці вимагає від фахівця непинного удосконалення професійної компетентності та оволодіння інноваційними технологіями у професійній галузі. Динаміка її розвитку нерозривно пов'язана із запитами суспільства, яке прямує у напрямі інтенсивної інформатизації. Даний процес являє собою цілковите проникнення інформаційних технологій і систем у всі сфери діяльності соціуму.

Однією з головних ланок інформатизації суспільства є інформатизація освіти. Залучення до навчального процесу сучасних інформаційних технологій сприяє підвищенню мотивації студентів до пізнання, розвиває їх професійно-пізнавальну активність, стимулює самостійну інтелектуальну діяльність. Учитель ХХІ століття, що на високому рівні володіє професійними компетентностями – комунікативною, моральною, психологічною, соціальною, цифровою – формує високоосвічену особистість учня, здатну до самовдосконалення і життєтворчості.

2016-го року представлено проект нового освітнього стандарту «Нова українська школа». Інформаційно-цифрова компетентність міцно закріплена у понятійному апараті даного документу. З метою інтеграції освітньої системи України у світові процеси «цифровізації» у 2016 році Кабінет Міністрів України презентував проект «Цифровий порядок денний України 2020» («Digital Agenda for Ukraine 2020»). Серед першочергових сфер та ініціатив цифровізації України – поширення цифрової освіти. У названому документі широко вживано поняття «цифрова грамотність», «цифрова компетентність», «цифровий інтелект», зокрема вказано на актуальність формування наскрізної (кросплатформової) цифрової компетентності, коли вивчення предметів відбувається через використання «цифрових технологій» [1, с. 1-2].

У статті № 3 Закону України «Про освіту» (2017 р.) зазначається, що кожен має право на доступ до публічних освітніх, наукових та інформаційних ресурсів, у тому числі в мережі Інтернет, електронних підручників та інших мультимедійних навчальних ресурсів у порядку, визначеному законодавством. Щоб ознайомити учнів із перевагами,

які надають інтернет-ресурси щодо швидкого і якісного процесу отримання інформації, вчитель нового покоління сам має досконало володіти відповідними знаннями, бути компетентним у цифровій сфері.

Аналіз наукових праць показує, що проблема якості вищої освіти у соціально-філософському та педагогічному аспектах розглядається у дослідженнях В. Андрущенко, В. Астахова, Л. Горбунова, М. Култаєва, М. Лукашевич та ін.; питання цифрової компетентності вчителя, інтеграція інформаційних технологій до освітнього процесу є предметом наукових пошуків вітчизняних і зарубіжних учених – П. Андерсона, В. Бикова, О. Бйорка, П. Грабовського, С. Давідсона, М. Лещенко, П. Матюшко та ін.

Метою нашого дослідження є обґрунтування необхідності оволодінням майбутнім вчителем цифровою компетентністю, як показником якості його професійної підготовки та інформаційної культури.

Протягом останніх років інтерес науковців (В. Биков, А. Єршов, С. Зайцева, В. Михайловський, Н. Морзе, О. Пометун, І. Соколова та ін.) до цифрової освіти спричинив її відгалуження як самостійної педагогічної гілки, що охоплює широке коло питань використання електронних елементів у навчальному процесі з метою покращення його якості. Стрімкий розвиток сучасних інформаційних цифрових технологій дозволяє змінити формат навчання і викладання у загальноосвітній і вищій школах. «Цифрова галузь педагогічної науки ґрунтується на дії, інтерактивності, співробітництві, впровадженні у навчання технологічних досягнень (віртуальна реальність, штучний інтелект, великі бази даних, відео 360 градусів та ін.), вона має ігровий емоційний характер» [4, с. 523].

Зарубіжні та вітчизняні науковці по-різному тлумачать поняття «цифрова компетентність». Так, А. Гуржій цифрову компетентність визначає як «здатність людини орієнтуватися в інформаційному просторі, оперувати даними на основі використання сучасних інформаційно-комунікативних технологій відповідно до потреб ринку праці та для ефективного виконання професійних обов'язків» [3, с. 31]. С. Скотт трактує цифрову компетентність як здатність використовувати цифрові медіа й інформаційно-комунікативні технології, розуміти і критично, оцінювати різні аспекти цифрових медіа і медіа контенту, а також уміти ефективно комунікувати у різноманітних контекстах. К. Ала-Мутка, узагальнюючи європейський досвід, зробила акценти на цифрових знаннях і вміннях (когнітивному й технологічному компонентах), сформованість яких фактично є проявом цифрової грамотності, а також на комунікативному, соціокультурному, етичному аспектах, які характеризують, передусім, цифрову культуру користувачів [1].

Досить повне і точне визначення сформулював А. Феррарі, який зазначає, що «цифрова компетентність характеризується інформаційною грамотністю та грамотністю даних, комунікацією та співпрацею, створенням цифрового контенту для подальшого його використання під час навчання, управлінням інформацією» [1, с. 8-9].

П. Грабовський вважає, що інформаційна грамотність вчителя характеризується дотриманням правових норм при користуванні джерелами інформації, при використанні цих джерел у професійній діяльності й навчально-виховному процесі з учнями, зокрема розрізненням використання чужої інтелектуальної власності з посиланням на автора і плагіатом [2].

Ми притримуємося розуміння змісту даного поняття вченими і вважаємо, що цифрову компетентність вчителя, крім вищеперерахованих аспектів, характеризує ефективність встановлення інформаційного зв'язку між вчителем і учнем в Інтернет-середовищі, що сприяє покращенню якості навчально-виховного процесу

На основі змістовно-порівняльного аналізу наукових праць нами виокремлено провідні компоненти цифрової компетентності майбутнього вчителя, до яких відносимо:

- по-перше, інформаційну грамотність учителя;

- по-друге, створення ним цифрового контенту для учнів як мультимедійного продукту, що дозволяє покращити якість засвоєння навчального матеріалу;
- по-третє, організація і здійснення вчителем процесу інформаційного зв'язку з учнями в Інтернет-середовищі.

Проведення уроків із використанням комп'ютерної техніки та мережі Інтернет дозволяє вчителю застосовувати широкий спектр можливостей подачі інформації, серед яких можна виокремити гіперпосилання, графіку, анімацію, інтерактивні завдання, мультимедійні ефекти. Включення до уроку елементів анімації та елементів комп'ютерних ігор (гейміфікація) посилює його ефективність і привабливість. Для структурування власної роботи вчитель, який володіє цифровою грамотністю, здатний самостійно створювати навчально-методичні матеріали з певного предмету за допомогою текстового і графічного редакторів, електронних таблиць тощо.

Також одним з ефективних методів залучення цифрових технологій до уроку є презентація. Один з головних чинників використання мультимедіа на уроці полягає в тому, що сприйняття матеріалу, який представляється, йде через активізацію не тільки зору (текст, колір, статичні зображення, відео, анімація), а також і слуху (голос, музичне оформлення). Таким чином задається емоційний фон, який підвищує ефективність засвоєння матеріалу. Професійно підготовлені презентації стимулюють інтерес учнів до нового матеріалу, допомагають засвоїти складні для розуміння теми.

Дослідження показує, що все більш популярними на уроках гуманітарного і технологічного напрямків стають різні допоміжні цифрові програми, такі як: Microsoft Office (Access, Visio, Picture Manager, Share Point Designer, Publisher, Excel та інших), Windows Movie Maker, XMind, Хронолайнер та ін.

Програмне забезпечення XMind, було створене однойменною компанією XMindLtd 2008-го року у Гонконзі. Воно надає можливість вчителю якісно створювати інтелектуальні карти та діаграми, що доцільно використовувати при викладанні різних навчальних дисциплін. Сутністю даного програмного забезпечення є те, що новий матеріал подається за допомогою різного роду блоків, за якими можуть бути закріплені фото-, відео- чи аудіо- матеріали. Блоки між собою сполучені так званими «тілками» і це, в свою чергу, дає змогу учням зрозуміти взаємозв'язок між отриманою інформацією, в повній мірі осягнути її причинно-наслідковий зв'язок. Опанувавши дану програму, вчитель зможе у стислій, вербально-образній формі подавати новий навчально-виховний матеріал на уроці.

Не менш корисним, на наш погляд, є цифровий конструктор стрічки часу Хронолайнер. Це унікальний комплексний програмний засіб, призначений для створення, упорядкування, візуалізації та аналізу ілюстративно-хронологічних матеріалів (Ліній Часу). Він дозволяє інтегрувати в єдине ціле різноманітні інформаційні джерела на основі хронологічних взаємозв'язків і забезпечує можливість їх наочного уявлення. Комплекс складається з двох основних функціональних модулів: редактора «ОСЗ Хронолайнер 1.0 Редактор», базове призначення якого – створення і редагування Ліній Часу у всьому їх різноманітті; та основного модуля комплексу «ОСЗ Хронолайнер 1.0», орієнтованого, головним чином, на різні форми візуалізації готових Ліній Часу.

Керування, інтерфейс, функції вище представлених програм із часом оновлюються, тому вчителю важливо слідкувати за їх модифікаціями для того, щоб покращувати свої вміння у сфері управління цифровими технологіями.

Наукові дослідження і практика організації навчання з використанням цифрових технологій показують, що останнім часом набирає популярності серед українських учителів практика створення власних Web-сайтів, які вони розміщують як в локальній мережі навчального закладу, так і в середовищі Інтернет. Значна кількість провайдерів надає можливість безкоштовно розміщувати на своїх серверах невеликі за обсягом Web-сайти, тим більше, що в програмуванні спостерігається тенденція до спрощення

процедури створення та редагування Web-сайтів [3]. На таких сайтах учителі діляться професійним досвідом зі своїми колегами, демонструють новітні ідеї проведення уроків, надають методичні рекомендації та створюють зручні платформи для взаємодії з учнями. Уміння активно вести свій власний Web-сайт стає потужним кроком вперед для цифрової галузі педагогічної науки в цілому.

Цікавими, на нашу думку, є корисні для вчителя Веб-сайти, виокремлені дослідником Н. Сороко: 1) «Майстер тест» (<http://www.master?test.net/ru>), який надає можливість створення різних за типами тестових завдань і вправ українською, російською, англійською мовами і дозволяє їх завантажити на персональний комп'ютер; 2) <http://web.uvic.ca/hrd/hotpot>, — універсальна оболонка програми «Hot Potatoes», яка дозволяє створити інтерактивні тренувально-контрольні вправи у форматі HTML, електронні уроки та ін.; 3) на сайті «ProProfs» (<http://www.proprofs.com>) пропонується програма, за допомогою якої можна створити кросворди, чайнворди, мовні ігри, ребуси, загадки англійською мовою [5].

Вважаємо, що однією з нагальних проблем, що виникають при організації процесу навчання в комп'ютерно-орієнтованому середовищі закладу освіти, є проблема підвищення ефективності зворотного зв'язку системи «учитель-учень» з використанням розширених, виконаних у «вільній формі», форм представлення результатів навчально-пізнавальної роботи учня. Підтримка інформаційного зв'язку між учителем і учнем призводить до продуктивності роботи. Такий зв'язок можливо швидко і якісно налагодити за допомогою Google Forms, які надають можливість створювати онлайн-опитування. Кожна форма являє собою сторінку, на якій розміщено анкету. Учитель розповсюджує учням посилання на дану сторінку. Після заповнення анкети школярами, він отримує результати опитування, аналізує і оцінює їх з метою покращення якості навчання.

Таким чином, оволодіння майбутнім учителем цифровою компетентністю дозволяє доцільно використовувати цифрові носії у навчально-пізнавальній діяльності на уроках і в позаурочний час, своєчасно пояснювати дітям користь і небезпеку сучасного інформаційного середовища, що свідчить про володіння ним цифровою культурою і забезпечує якість засвоєння навчального матеріалу.

Список використаної літератури

1. *Гаврілова Л.* Цифрова культура, цифрова грамотність, цифрова компетентність як сучасні освітні феномени / Л. Гаврілова, Я. Топольник // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2017. – Т. 61, Вип. 5. – С. 1-14.
2. *Грабовський П.* Інформаційна компетентність учителя середньої школи / П. Грабовський // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. – 2008. – № 37. – С. 118-122.
3. *Гуржій А., Лапінський В.* Електронні освітні ресурси як основа сучасного навчального середовища загальноосвітніх навчальних закладів / А. Гуржій, В. Лапінський // Інформаційні технології в освіті. – 2013. – № 15 – С. 30-37.
4. *Ковальчук В., Подольська І.* Застосування цифрової педагогіки в підготовці майбутніх фахівців сфери підприємництва / В. Ковальчук, І. Подольська // Молодий вчений. – 2018. – № 5(2). – С. 523-526.
5. *Сороко Н.* Використання веб-технологій у професійній діяльності вчителів філологічної спеціальності / Н. Сороко // Комп'ютер у школі та сім'ї. – 2014. – № 1. – С. 33-37.